

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

УДК 636.37.034

ПОГОДЖЕНО

Декан факультету
тваринництва та водних біоресурсів
(назва факультету (ННП))

Кононенко Р.В.

(підпис)

(ПІБ)

“ ” 2023_р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри
технологій у птицевівстві, свинарстві та
вівчарстві
(назва кафедри)

Лихач В.Я.

(підпис)

(ПІБ)

“ ” 2023_р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Оцінювання продуктивності овець асканійської м'ясо-вовнової
породи з кросбредною вовною»

Спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
(код і назва)

Освітня програма Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми:

доктор с.-г.н., професор

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Лихач А.В.

(ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи:

кандидат с.-г.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Богданова Н.В.

(ПІБ)

Виконала

(підпис)

Питель М.Р.

(ПІБ студента)

КИЇВ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри технологій у птахівництві,
свинарстві та вівчарстві

Доктор с.-г. н., професор _____ Лихач В. Я.
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ІПБ)
"13" грудня 2022 року

З А В Д А Н Н Я

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Патейчук Анні Сергіївні

Спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
(код і назва)
Освітня програма Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
(назва)
Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: **«Оцінювання продуктивності овець
асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною»**

заверджена наказом ректора НУБіП України від "7" грудня 2022 р. № 1822 С
Термін подання завершеної роботи на кафедру 23.10.2023 р.
(рік, місяць, число)
Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: дані первинного зоотехнічного обліку продуктивності
овець у господарстві

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. значення асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною у сучасних умовах
2. аналіз виробничої діяльності господарства»
3. дослідження відтворювальної здатності овець
4. економічна ефективність виробництва продукції вівчарства

Перелік графічного матеріалу (за потреби) отримані результати досліджень подати у вигляді таблиць і
графіків

Дата видачі завдання "13" грудня 2022 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

(підпис)

Богданова Н.В.

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

(прізвище та ініціали студента)

Цитель М.Р.

НУБІП УКРАЇНИ

Зміст

НУБІП	ПЕРЕЛІКУМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
	РЕФЕРАТ.....	5
	ABSTRACT.....	7
НУБІП	ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1	ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	13
1.1	Сучасний стан вівчарства в Україні та світі.....	13
1.2	Продуктивні особливості овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною.....	21
РОЗДІЛ 2	МАТЕРІАЛ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	27
2.1	Загальна характеристика господарства.....	27
2.2	Матеріал і методи досліджень.....	29
РОЗДІЛ 3	РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	31
3.1	Показники продуктивності стада овець.....	31
3.2	Фізико-механічні властивості вовни.....	33
3.3	Екстер'єр і конституція.....	37
3.4	Характеристика росту та розвитку молодняка овець.....	39
3.5	Ефективність виробництва продукції вівчарства у ТОВ «АгроФірма Брусилів».....	42
НУБІП	ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	44
	СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	46
	ДОДАТОК.....	53

НУБІП І УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

НУБІП Україна

M – середня арифметична

m – похибка середньої арифметичної

n – кількість тварин

НУБІП Україна

Cv – відхилення ознаки від середньої величини у відсотках

Min – мінімальне значення ознаки

Max – максимальне значення ознаки

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

РЕФЕРАТ

Магістерська робота виконана за матеріалами виробничої діяльності ТОВ «Агрофірма Брусилів» Житомирської області. Об'єкт дослідження – вівці асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною. Предмет дослідження – продуктивність овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною.

Робота викладена на 55 сторінках, містить 10 рисунків, 9 таблиць.

Список використаних джерел включає 58 найменувань, у тому числі 4 іноземною мовою.

У роботі представлено огляд літературних джерел за темою, проаналізовано основні показники продуктивності та фізико-механічні властивості вовни овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною.

Встановлено, що за середніми показниками живої маси барани-плідники і вівцематки перевищують нормативні заводські вимоги для елітних тварин відповідно на 10,6 та 9,1%. Ремонтні баранці і ярки у річному віці перевищують показники 1-го класу за живою масою у 1,28–1,22 рази.

Фактичні показники настригу чистої вовни по групі баранів-плідників перевищують стандарт породи для асканійської м'ясо-вовнової з кросбредною вовною на 31,1%; для асканійських кросбредів – на 18,0%; по групі вівцематок – відповідно на 39,1 і 28%; по групі ремонтних баранців – на 23,1 %; ремонтних ярків – на 38,1%.

Вовна овець асканійської м'ясо-вовнової породи за тониною волокон віднесена до 5-ти сортиментів якості. Основне поголів'я стада овець має тониною вовни 58 (67,0%) та 56 (20,4%) якості.

Середні показники довжини вовни всіх врахованих груп тварин перевершують нормативні вимоги стандарту породи: у баранів-плідників на 22,7%, вівцематок – 16,4, ярків – 42%. Ліміти індивідуальних показників у окремих груп овець складають від 9,3 до 19,2 см.

У баранців проявляється статевий диморфізм і вони мають більшу живу масу ніж ярочки на 0,3 кг або 7,1%. Різниця невірогідна. У віці 4 місяці перевищення за живою масою складає 3,7 кг або 12,9% ($P>0,999$). У віці 9 місяців жива маса баранців більша, порівняно з ярками на 4,3 кг, або на 8,9% ($P>0,999$).

За останні три роки виробництво баранини у ТОВ «Агрофірма Брусилів» скоротилося у 1,1 рази. Настрій фізичної вовни на 1 вівцю збільшився у 1,2 рази. Це свідчить про високі спадкові задатки вовнової продуктивності овець асканійської м'ясо-вовнової породи, що розводять у даному господарстві.

Ключові слова: вівці, жива маса, вовна, тонина, довжина, продукція.

ABSTRACT

The master's thesis is based on the materials of the production activity of Agrofirma Brusyliv LLC, Zhytomyr Region. The object of the research is sheep of the Askanian meat-wool breed with crossbred wool. The subject of the study is the productivity of sheep of the Askanian meat-wool breed with crossbred wool.

The work is laid out on 55 pages, contains 10 figures, 9 tables. The list of used sources includes 58 names, including 4 in a foreign language.

The work presents a review of literary sources on the topic, analyzes the main productivity indicators and physical and mechanical properties of wool from Askanian meat-wool sheep with crossbred wool.

It was established that the average live weight of breeding rams and ewes exceeds the standard factory requirements for elite animals by 10.6 and 9.1%, respectively. Repair rams and yearlings exceed the indicators of the 1st class by live weight by 1.28–1.22 times.

The actual shearing rates of pure wool for the group of breeder rams exceed the breed standard for Askanian meat-wool with crossbred wool by 31.1%; for Askanian crossbreds – by 18.0%; in the group of ewes - by 39.1 and 28%, respectively; for the group of repair rams - by 23.1%; repair ditches – by 38.1%.

The wool of Askanian meat-wool breed sheep is assigned to 5 quality assortments according to the tonnage of fibers. The main flock of sheep has a tonnage of wool of 58 (67.0%) and 56 (20.4%) quality.

The average values of the length of wool of all considered groups of animals exceed the regulatory requirements of the breed standard: in breeding rams by 22.7%, ewes - 16.4, lambs - 42%. Limits of individual indicators in individual groups of sheep range from 9.3 to 19.2 cm.

Rams exhibit sexual dimorphism and have a higher live weight than rams by 0.3 kg or 7.1%. The difference is incredible. At the age of 4 months, the excess of live weight is 3.7 kg or 12.9% ($P > 0.999$). At the age of 9 months, the live weight of rams is greater, compared to bright ones, by 4.3 kg, or by 8.9% ($P > 0.999$).

Over the past three years, lamb production at Agrofirma Brusyliv LLC has decreased by 1.1 times. The shearing of physical wool per 1 sheep increased by 1.2 times. This testifies to the high heredity of the wool productivity of sheep of the Askanian meat-wool breed bred in this farm.

Key words: sheep, live weight, wool, weight, length, production.

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

НУБІП Україна

ВСТУП

Виробництво продукції вівчарства належить до економічно вигідних напрямів тваринництва. По-перше, висока адаптивна здатність овець забезпечує можливість незначних витрат на їх утримання та використання для господарських цілей малодоступних земельних угідь. По-друге, велика різноманітність видів продукції овець (вовни, овчини, смушки баранини і молока) забезпечує високу сумарну ефективність використання поживних речовин корму (5-6% вовна, 15-20 баранина, 25-30% молоко). Вівці успадкували від диких предків високу пристосованість до пасовищного утримання і використання грубих кормів, поїдають багато видів рослин, у тому числі різні види бур'янів, прямих і гірких трав, тому їх можна розводити в усіх природно-кліматичних зонах України [2, 3]. Вівцям з якісними грубими та соковитими кормами можна згодувувати мінімальну кількість концентрованих кормів, тому вони не є конкурентами свинням і птиці [26]. Стже, поєднання у овець цінних продуктивних, адаптивних і кормових здатностей забезпечує динамічну гарантію виробничих перспектив розвитку цього напрямку тваринництва.

Вівчарство в Україні має давню історію, сучасні здобутки і тенденції розвитку. Однак багаторічне погіршення поголів'я овець, починаючи з 1985 р., погіршалося свідчить про тенденцію до скорочення. Найбільших втрат у вівчарстві зазнали у період з 1991 до 2001 рр. Так, якщо у 1991 році в Україні (за даними ФАО) налічувалося 8,4 млн овець, то у 2000-2002 рр. – 1,0 млн голів. За останні 20 років кількість овець зменшилася на 87,9% [16]. На даний час можна відмітити, що поголів'я овець стабілізувалося. За даними Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2022 року, в Україні поголів'я овець та кіз складало 162,1 тис. голів. Це на 10,8 тис. голів (7,1%) більше, ніж у січні 2021 року (151,3 тис. голів). За розрахунками Міністерства аграрної політики та продовольства Україна поголів'я овець і кіз у сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення станом на 1.01. 2023 року

становило – 965,3 тис. голів [16, 21, 27]. Перевагу стає надавати м'ясововновим скороспілим породам овець з тонкою вовною і напівтонкорунним м'ясововновим [8, 9, 10, 11]. Зростає попит на баранину, особливо на ягнятину дедалі більше обумовив розведення саме м'ясних і м'ясововнових порід овець [2, 4, 5, 6].

У останні роки в Україні створено окремі високотехнологічні модульні ферми з м'ясововнового (Львівська область) і м'ясного (Дніпропетровська область) напрямів продуктивності, з виробництва і поглибленої переробки овечого молока на м'які і тверді делікатесні сири і масло (Хмельницька, Чернівецька і Київська області). Все це свідчить про обнадійливі перспективи вівчарства.

Основною умовою підвищення конкурентоспроможного виробництва та регулювання ринку продукції вівчарства в Україні є наявність дієвої політики активного втручання за допомогою ринкової політики цін, пільгового кредитування та оподаткування, виплати державних дотацій, які забезпечують покриття витрат на виробництво і нормативну рентабельність [28]. Ці принципи характерні для функціонування будь-якого типу економіки (ринкової, змішаної, централізованої).

Перші кроки втручання держави у відпрацювання механізму регулювання ринку продукції вівчарства економічними методами зроблені [24, 27] і регламентуються відповідними Урядовими постановами:

- розпорядження КМУ № 570-Р від 25.07.2007 р. щодо стимулювання експорту племінних овець вітчизняної селекції та м'ясного поголів'я, відміни вивізного мита та перегляд індикативних цін на експорт племінних овець;
- постанова КМУ № 108 від 07 лютого 2018 року зі змінами 03.06.2020 № 447 щодо системи державної підтримки.

Слід відмітити, що з 2020 р. відновлена державна фінансова підтримка для бажаючих підприємців та фермерів розвивати вівчарство і козівництво, приділяється увага організаційно-економічним заходам, залученню інвестицій, організації ринку продукції. Так, у 2020 р. відшкодування на

закупівлю племінних тварин (17,0 тис. грн. за одну гол.) одержали 14 суб'єктів, а це становить 30,92 млн грн [28].

Для поліпшення стану вівчарства в Україні необхідно виконати комплекс заходів, зокрема:

- поширити систему державної підтримки на господарства, що займаються розведенням овець;

- допомагати виробникам у пошуку нових ринків збуту для відгодюваних тварин або м'яса за кордоном, особливо в мусульманських країнах;

- сприяти в будівництві забійних пунктів, зокрема із застосуванням системи забою халаль;

- задіяти механізми державної підтримки для оптимізації племінної бази та визнавати реєстри племінних тварин, які ведуться об'єднаннями виробників та асоціаціями;

- сприяти розвитку виробництва сирів з овечого молока (наприклад, спростити процедуру реєстрації виробничих потужностей для виробництва локальних сирів, запровадити маркування захищених регіональних виробників тощо);

- залучати інвесторів з метою створення робочих місць і покращення соціального статусу сільських територій.

Реалізація зазначених кроків сприятиме розвитку вівчарства в Україні та буде основою для виробництва достатньої кількості високоякісних харчових продуктів та збереження традиційних харчових уподобань різних регіонів країни.

За повідомленням Бойко Н.В. та ін. [1], вовна залишається універсальною продукцією, що користується широким споживчим попитом як на національному, так і зовнішньому ринку, перш за все, завдяки високим фізико-технічним характеристикам, котрі природно впливають на комфорт споживача [35, 36, 37]. Тому метою нашої роботи було оцінити продуктивність овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною

вовною в умовах ТОВ «Агрофірма Брусилів» Житомирської області. У процесі досліджень вирішувалися наступні завдання:

- оцінка основних господарсько-корисних ознак продуктивності овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною (жива маса, настриг вовни, фізико-механічні властивості вовни);

- аналіз виробничої діяльності ТОВ «Агрофірма Брусилів» та розрахунок економічної ефективності виробництва продукції вівчарства.

Об'єкт дослідження: вівці асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною.

Предмет дослідження. Продуктивність овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною.

Методи дослідження – зоотехнічні (оцінювання живої маси тварин, відтворювальної здатності, вовнової продуктивності); лабораторні (визначення основних фізико-технічних властивостей вовни); біометричні (визначення середніх показників продуктивності та їх похибки, рівень вірогідності); аналітичні (огляд літературних джерел, аналіз та узагальнення результатів власних досліджень).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Сучасний стан вівчарства в Україні та світі

У нинішніх умовах господарювання галузь вівчарства залишається однією з перспективних для розвитку з позицій підвищення ефективного використання землі, рівня зайнятості населення, забезпечення переробної та легкої промисловості незамінною сировиною (вовна, овчини, каракуль, смушки, шкіра) та харчовими продуктами (м'ясо, молоко, сир та ін.). Крім того, вівчарство є найменш енерговитратною галуззю. Вівці завдяки своїй біологічній особливості здатні використовувати пасовища з мінімальними витратами майже 8-9 місяців на рік, а тому їх доцільно розводити в усіх природно-кліматичних зонах України [12,8].

Упродовж останніх двадцяти років галузь зазнала колосальних змін. Це стосується насамперед кількості поголів'я та породного складу овець в Україні. Порівняно з 2005 роком зникли племінні господарства таких порід овець як шароле, тексель, полварс, олібс, кавказька тонкорунна, північно-кавказька, кримський тип та приазовський типи цигайської. Деякі племінні господарства залишилися на території анексованого Кримського півострова. Багатоплідний тип каракульської породи не розводять з 2006 року [11,50].

Нині єдиним виходом із складної ситуації є переорієнтація вівчарства з вовнового на м'ясне. Керівники і спеціалісти агроформувань різних регіонів України проявляють значний інтерес до розведення овець, які одночасно продукують дієтичні продукти харчування: м'ясо (ягнятину і баранину), товарне молоко для виготовлення різноманітних кисломолочних продуктів, а також високоякісну вовну [10, 15].

З точки зору ринкової економіки вівця - це засіб виробництва. За твердженням академіка М. Ф. Іванова у майбутньому перевагу будуть мати м'ясо-вовнові вівці тому, що вони значно вигідніші, ніж вовнові. [1, 35, 6,

У зв'язку з цим, науковцями-вівчарами були розроблені методичні рекомендації щодо удосконалення м'ясо-вовнових порід овець, у тому числі розведення асканійських кросбредних овець у південній зоні України та використання асканійських чорноголових овець. У результаті було сформовано в племзаводі «Асканія-Нова» генеалогічну структуру інтенсивних типів овець.

Доведено, що використання асканійських кросбредів і асканійських чорноголових баранів-плідників племзаводу «Асканія-Нова» в якості поліпшуючого генофонду, навіть за умов нестабільного рівня годівлі, забезпечує:

- створення нового м'ясо-вовнового напрямку вівчарства на півдні України і виробництво дефіцитної кросбредної вовни;

- відмову від імпорту м'ясних і м'ясо-вовнових баранів-плідників, уникнення труднощів їх акліматизації та економію валютних коштів;

- інтенсифікацію виробництва дієтичної ягнятини та дефіцитної високоякісної кросбредної вовни, що сприяє формуванню конкурентоспроможності галузі.

Розроблено технологічні прийоми виробництва високоякісної ягнятини, пояркової вовни і хутрової сировини шляхом:

- промислового схрещування тонкорунних і напівтонкорунних вівцематок з асканійськими кросбредними і асканійськими чорноголовими баранами-плідниками;

- спрямованого вирощування та інтенсивної відгодівлі ягнят;

- одержання пояркової вовни і хутрових овчин, стрижіння ягнят за 2,5 місяця до забою;

- реалізації ягнят на м'ясо у 8,5-9-ти місячному віці.

Також були розроблені норми годівлі і технологічну схему створення імпортозамінюючих генотипів у барановідтворювальному ядрі інтенсивних типів асканійських м'ясо-вовнових овець, а також технологічний проєкт

«Відтворення і вирощування ремонтного молодняку та прийом підвищення якості вовни».

В Україні розроблено програму розвитку вівчарства [44], однак підтримки з боку держави останніми роками виробникам не надавалось. Продукція українського вівчарства користується сталим попитом на світовому ринку.

Предметом експорту є як живі тварини, так і м'ясо та їстівні субпродукти.

Упродовж останніх 4-х років обсяги експорту живих тварин у грошовому еквіваленті зросли в 2,4 раза, і за даними Державної митної служби України в

2020 року становили 3,7 млн USD [22]. Імпорт відбувався винятково з Австрії

та Угорщини і обумовлювався племінними потребами. Експорт був

спрямований на Йорданію, Саудівську Аравію та Ліван. Іншою складовою

експорту продукції вівчарства є баранина. Через особливості митного обліку

баранина та козлятина належать до однієї позиції, однак через незначний обіг

м'яса кіз в зовнішньоекономічній діяльності України показники товарообігу

за позицією 0204 (баранина або козлятина...) можуть бути основою для характеристики вівчарства [51].

Обсяги експорту за останні 4 роки зросли майже вдвічі і становили в 2020

році 942,9 тис. грн. Водночас імпорт також збільшився в 1,4 раза. Основним

регіоном експорту баранини та козлятини в 2020 році були країни Азії,

зокрема Оман (521,0 тис. USD), Кувейт (237,8 тис. USD) та Шрі Ланка (156,4

тис. USD). М'ясо імпортувалось лише з Австралії та Нової Зеландії. На всі

інші регіони припадає менше 1 %. Аналізуючи дані зовнішньоекономічної

діяльності, стає очевидним переважання експорту живих тварин над

експортом продуктів переробки.

Дані Державної митної служби України свідчать [22], що вирощувати

овець на м'ясо сьогодні значно вигідніше, ніж на вовну (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Обсяги експорту живих овець з України в 2020 році за країнами,

млн. USD

Незважаючи на те, що в вівчарство в Україні має сталі традиції, багато років поспіль поголів'я тварин скорочується. Особливо суттєве скорочення поголів'я відбулося у період з 1991 до 2001 років. Останніми роками поголів'я стабілізувалось і на початок 2021 року становило 6210 тисяч голів, рис. 1.2. [23, 31]

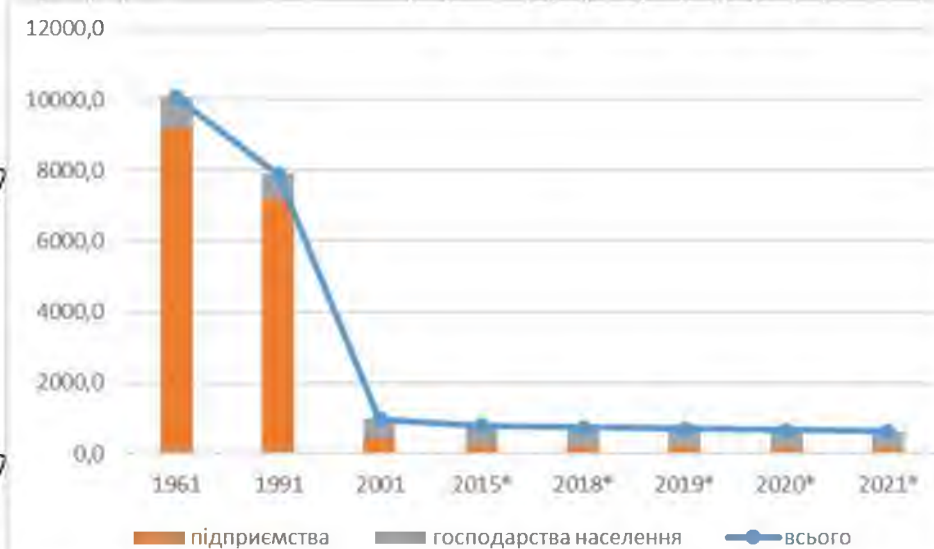

Рис. 1.2. Динаміка поголів'я овець в Україні станом на 01.01.21 року (тис.

голів)

До 2022 р. (станом на 2019 р.) в Україні налічувалося 36 племінних господарств, де розводять 26,7 тис. голів племінних овець, у тому числі 901

барана-плідника та 16745 вівцематок і ярок старше року. Чисельність поголів'я племінних овець в Україні в різних областях та природно-кліматичних зонах суттєво різниться [51].

До початку повномасштабної агресії з боку росії найбільше племінних овець розводили у південних степових районах України. Степова зона історично вважалася зоною вівчарства [51]. Лідером західного регіону України за кількістю племінного поголів'я є Львівська область, в якій за останні 5 років відбулося зростання поголів'я племінних овець на 19 %.

Водночас у Рівненській, Тернопільській та Вінницькій областях племінні стада зникли взагалі. Припинили існування також племінні господарства на півночі України – в Чернігівській та Сумській областях. На сході України найбільше овець залишилося у Дніпропетровській та Харківській областях.

Однак останні 5 років зникли племінні господарства в Донецькій та Луганській областях. У центральному регіоні України вівчарство найбільше розвинуто у Полтавській області – 1,2 тис. голів, тимчасом у Черкаській та Кіровоградській областях племінного поголів'я не розводять взагалі. Загалом ситуація з племінним вівчарством складна. Державна система організації

племінної роботи застаріла. Фактично державою визнаються племінними лише тварини, розміщені в атестованих господарствах, які мають бути занесені у відповідний державний реєстр. Ці господарства мають відповідати мінімальним критеріям за поголів'ям та продуктивністю поголів'я залежно

від породи. Процедура підтвердження всіх вимог – досить складна для господарств, тому вони не бажають її проходити. Оскільки у держави відсутні будь-які інструменти стимулювання галузі вівчарства, витрати на участь у державній схемі організації селекційної роботи не компенсуються жодним чином. У таких умовах підприємства, які не мають племінного статусу, можуть займатися селекційною роботою в межах свого

господарства, не інформуючи державу і не координуючи свою роботу з державними органами та іншими господарствами. Фактично племенна

цінність поголів'я у товарних підприємствах може бути вищою, ніж у племінних, що дискредитує всю систему.

Щодо офіційної породної структури племінного поголів'я, то нині в Україні розводять овець 10 порід: асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною, асканійська тонкорунна, асканійська каракульська, мериноланшаф, прекос, романівська, придніпровська м'ясна, темноглова латвійська, українська гірськокарпатська, сокільська. Більшість племінного поголів'я належить до порід комбінованого напрямку продуктивності: м'ясо-вовнового та вовново-м'ясного [51].

Серед порід найбільша питома вага за чисельністю у асканійської м'ясо-вовнової породи із кросбредною вовною. Цю комбіновану породу овець апробовано в Україні у 2000 році. Вівці чутливі до високого рівня годівлі, ефективно використовують поживні речовини корму і максимально трансформують їх у продукцію, стійко передають нащадкам свої цінні ознаки. Тварини відповідають вимогам інтенсивної технології [38,39,40], тому їх розводять в усіх регіонах України. Середня продуктивність у породі наступна: вихід ягнят на 100 вівцематок – 71–101 гол., вихід чистої вовни становить 56–68 %. Асканійська каракульська порода овець затверджена у 2009 році. Овець цієї породи розводять в Одеській, Херсонській, Чернівецькій областях. Загальна їх чисельність становить 5902 гол. Середня продуктивність: вихід ягнят – 100 гол., вихід каракулю першого сорту – 92–120 %.

Асканійська тонкорунна порода овець виведена академіком М.Ф. Івановим за період 1925–1935 рр. З метою поліпшення вовнових якостей у 1980 році було розпочато схрещування вівцематок асканійської тонкорунної породи з плідниками австралійської мериносової породи з високою якістю вовни [2,4,1]. Нині асканійську тонкорунну породу овець розводять у Запорізькій, Полтавській та Херсонській областях. Овець породи мериноланшаф розводять у Львівській та Чернівецькій областях. Вони вирізняються невибагливістю до умов утримання, витривалістю, високою інтенсивністю росту, добрими м'ясними та вовновими якостями [14].

Вівцематки цієї породи характеризуються поліестричністю, високою плодючістю і материнськими якостями. Вихід ягнят на початок 2019 року становив 124 голови, вихід чистої вовни – 70 %. Завдяки своїй витривалості вівці придатні для цілорічного загінно-пасовищного утримання як на культурних, так і на бідних диких пасовищах. Вівцематок цієї породи успішно використовують і для чистопородного розведення, і для промислового схрещування з плідниками м'ясних порід з метою підвищення виробництва баранини та ягнятини високої якості. За останні роки суттєво знизилась чисельність овець породи прекокс (тонкорунного напрямку). Її

розводять лише у 3 племінних господарствах Львівської та Харківської областей. Вівці належать до комбінованого напрямку продуктивності, поєднуючи високу вовнову продуктивність зі скороспілістю. Вони мають високі м'ясні якості та задовільну багатоплідність. Вівцематки поліестричні з високими показниками відтворення. Середній вихід ягнят у 2018 році – 89 голів, вихід чистої вовни – 50–52 %. Романівську породу розводять у різних регіонах України. Романівські вівцематки поліестричні, скороспілі, з добрими показниками молочної продуктивності. В Україні середній вихід ягнят на початок 2019 року становив 145 голів, вихід чистої вовни – 55 %.

Овець придніпровської м'ясної породи розводять у Дніпропетровській області. Породу виведено в Україні з метою забезпечення розвитку нового спеціалізованого м'ясного напрямку вівчарства. За материнську форму використовували асканійську м'ясо-вовнову з кросбредною вовною породу овець. Як батьківську форму було використано породи олібс та мериноландшаф м'ясного напрямку продуктивності [23, 28, 38, 39]. Вівці цієї породи характеризуються добрими м'ясними показниками та скороспілістю. Потенційно вівцематки мають високі показники відтворення. На початок 2019 року в Україні було зареєстровано одне племінне господарство з їх розведення у Дніпропетровській області з рекордно низьким виходом ягнят 12 голів, вихід чистої вовни становив 52 %. Темноголова латвійська порода – це скороспілі тварини з вираженими м'ясними формами. Вівцематки

характеризуються високими молочними якостями. Племінних овець цієї породи в Україні на початок 2019 року зареєстровано лише в племінному господарстві Волинської області. Вихід ягнят у цьому господарстві становив 145 голів на 100 вівцематок, а вихід чистої вовни – 55 %.

Українську гірськокарпатську породу розводять у західних областях України. Порода створена на основі схрещування місцевих грубововних гірськокарпатських овець із напівтонкорунними цигайськими. Вихід чистої вовни становить 65–72 %, а вихід ягнят на 100 вівцематок – 102 голови.

Вівцематки вирізняються високою молочною продуктивністю і гарно пристосовані до вологого й холодного клімату Карпат, оскільки для них характерним є руно з підвищеним умістом жиру і отуту і незначною кількістю пуху. Сокільська порода належить до грубововних порід смушково-молочного напрямку продуктивності. Її виведено ще у 17 столітті на

Полтавщині завдяки селекції місцевих овець із сірим смушком та удосконаленню їх схрещуванням з каракульською породою. Вівці характеризуються витривалістю, вони невибагливі, вископродуктивні. Основним видом продукції від них є отримання смушків від забитих у 1–3 добовому віці ягнят. Розщеплення мастей у породі становить 80 % сірої та до

20 % чорної. Племінних овець розводять у Харківській області, де вихід ягнят становить 90 голів на 100 вівцематок. Крім зазначених, в Україні розводять також понад 10 різних порід (суффольк, цигайська, гісарська,

дорпер, лакон, шароле, тексель, ванбейська), які наразі не зареєстровані офіційно. Породна належність такого поголів'я визначається на основі зовнішнього вигляду тварин та з інформації від власника. Найбільше поголів'я таких тварин належить до гісарської та породи лакон.

Отже, в Україні є всі передумови для розвитку вівчарства на належному рівні. Україна має природно-кліматичні, історичні, культурні та споживчі передумови для розвитку галузі вівчарства. Позитивна динаміка зовнішнього товарообігу продукції вівчарства за останні 4 роки переконливо свідчить [51]

про високу репутацію української продукції і необхідність подальшого сприяння її просуванню на зовнішні ринки.

1.2. Продуктивні особливості овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною

Вівці великі, міцної конституції, вирізняються продуктивним довголіттям.

Груди широкі та глибокі, індекси масивності, збитості, м'ясності характерні для овець англійських м'ясних порід. Унікальність породи полягає в

поєднанні великої живої маси й високого настригу кросбредної (тонкорунної, довгої, з великою і середньою звивистістю вовнинок, достровим блиском) вовни за коефіцієнта вовновості (співвідношення маси руна й живої маси

овець) 80–100 г. Середня жива маса баранів становить 123–136 кг (максимальна – 178 кг); вівцематок – 77–80 кг (максимальна – 132 кг).

Настриг вовни баранів – 9–14 кг, вівцематок – 5,6–6,5 кг. Виробництво на вівцематку в рік сягає: м'яса – 50–65 кг, товарного молока – 40–80 кг, чистої кросбредної вовни – 3–5 кг. Генетичний потенціал багатоплідності

вівцематок становить 140–150 % в поєднанні з високими материнськими

якостями та збереженістю приплоду. Ягнята народжуються міцними й

великими. Жива маса одинаків – 5,3–5,6 кг, двійнят – 4,6–4,9 кг. Молодняк

вирізняється інтенсивністю росту й розвитком м'ясних якостей. За підсирний

період ягнята збільшують живу масу в 6–7 разів і на 127 день життя

досягають 39,8 кг за середньодобового приросту 272 г і витратах корму на 1

кг приросту 4,4 кормових одиниць.

Порода складається з п'яти внутрішньопородних типів: асканійські

кросбреди, одеський, буковинський, дніпропетровський тип та асканійські

чорноголові вівці.

До числа найбільш важливих показників, які відображають

відтворювальну здатність овець, відноситься вихід ягнят на кожні 100 маток,

які окотилися.

Слід відмітити, що за показниками плодючості виділяються вівцематки, отримані при поглинальному схрещуванні з баранами-плідниками породи олібса та текселя. Так, від 100 помісних вівцематок отримано на 6,08-9,5% ягнят більше в порівнянні з чистопородними АМД [31].

За різних причин від 2% до 5% вівцематок не спаровано за два статевих цикли. Під час періоду суятності вівцематки знаходились в однакових умовах годівлі і утримання. Ягніння проходило без ускладнень.

Рівень плідності знаходиться в межах 125,7-131,3%, що є добрим показником для АМД та її помісей.

Аналізуючи статевий розподіл, слід відмітити, що у чистопородних АМД в приплоді домінують ярки на 4,4%. Така закономірність спостерігається і в помісей за олібсом.

При ягнінні помісних вівцематок за текселем відмічено домінування в приплоді за баранцями.

Дані ягніння підтверджуються коефіцієнтом статевого співвідношення в залежності від генотипу репродуктивного поголів'я.

У селекційно-племінній роботі з вівцями різного напрямку продуктивності необхідно врахувати їх здатність до багатоплідності, так як дана ознака впливає на ефективність галузі в цілому.

Аналізуючи дані, що підтверджують багатоплідність, слід відмітити, що серед чистопородних АМД 19,3% вівцематок від маток, які окопилися, по два і більше ягнят в приплоді.

Серед помісей значною плідністю відрізнялися вівцематки F_2 за олібсом. Їх багатоплідність знаходилась на рівні 26%. Помісей за текселем серед вівцематок, які окопилися, тільки 24,3% мають в приплоді двох і більше ягнят.

Використання баранів-плідників інтенсивних порід олібса та текселя дає можливість покращувати відтворні характеристики порід, що використовуються в якості материнської основи [9, 33, 19, 24, 11].

Важливим показником господарської діяльності, який дає можливість проводити порівняльну характеристику фенотипів отриманого поголів'я від схрещування, являється життєздатність молодняку [27].

Враховуючи статевий диморфізм, встановлена збереженість різних статевих груп від народження до відлучення (таблиця 1.3).

В постнатальний період кращу життєздатність та збереженість від народження до відлучення мали ягнята, отримані від поглинального схрещування АМД з оліосом та текселем. Вони перевищували своїх одноліток АМД за даним показником на 1,0-1,1%. За життєздатністю та збереженістю баранчики усіх груп перевищують ярки.

Технологією вирощування овець в господарстві передбачено використання баранців на м'ясо у віці 6-9 місяців. Тому до бонітування залишаються ярки, які оцінюються постійно за енергією росту та збереженістю.

Збереженість репродуктивного поголів'я від відлучення до бонітування являється основним технологічним заходом збільшення поголів'я овець в господарствах різних форм власності.

Збереженість помісних ярків в цей період знаходиться майже на одному рівні, як і у чистопородних. В цілому збереженість поголів'я ярків дослідних груп від народження до бонітування була на рівні 97,5-98,4%.

Виведення асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною здійснюється в період 1959-2000 рр. За трьома етапами.

На першому етапі (1959-1964 рр.) П.І. Польською під керівництвом академіка Л.К. Гребеня в дослідному господарстві інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова "Асканія-Нова" УААН проведені пошукові дослідження щодо поєднання одержано перспективний селекційний матеріал для створення ох інтенсивних типів овець. Для

виведення скоросілих м'ясо-вовнових овець з кросбредною вовною найбільший інтерес мали імпортовані англійські і аргентинські дикольни, для

створення скоростиглого м'ясо-вовнового вівчарства з метою виробництва високоякісної ягнятини-суффольки і оксфордлауни.

На другому етапі (1965–1975 рр.) П.І. Польською спільно з академіком Л.К. Гребенем розроблено методи виведення інтенсивних типів і створено в дослідному господарстві “Асканія-Нова” селекційні стада асканійських кросбредів і асканійських чорноголових овець, дана їх характеристика.

На третьому етапі (1976–2000 рр.) П.І. Польською розроблено методи удосконалення і використання асканійських м'ясо-вовнових овець, створено в племзаводі “Асканія-Нова” барановідтворювальні стада інтенсивних типів,

визначено їх продуктивні і біологічні особливості, ефективність схрещування з тонкорунними і цигайськими матками, дана їх економічна оцінка. Розроблено методичні рекомендації щодо використання асканійських м'ясо-вовнових овець.

Асканійські кросбреди і асканійські чорноголові вівці високотехнологічні: спокійної натури, легко стрижуться, барани-комолі (безрогі), у вівцематок добре виражений материнський інстинкт, а молока достатньо, щоб вигодувати двох-чотирьох ягнят. Вони чутливі до високого рівня годівлі та добре пристосовані до умов різних регіонів України.

Селекційна робота з асканійськими м'ясо-вовновими вівцями, які створені в період 1965–1975 рр. на багатопородній основі, протягом останніх 25 років (1975–2000 рр.) проходила за принципом малих “замкнених” (закритих) популяцій без залучення генофонду інших регіонів і країн.

Удосконалення асканійських м'ясо-вовнових овець в період 1976–2000 рр. здійснено при чистопородному розведенні методом поглибленої селекції, розробленого П.І. Польською який базується на спеціальному підборі пар із застосуванням інбридингу, що забезпечило гетерогенність і ефективність ступінчастої синтетичної селекції, а також формування високої спадково обумовленої здатності стійко передавати потомству притаманні їм властивості.

Асканійських кросбредів і асканійських чорноголових овець починаючи з 1976 року по теперішній час широко демонструють на всеукраїнських та міжнародних виставках, де їх високо оцінюють. Барани-плідники користуються великим попитом серед вчених-селекціонерів і виробників для використання їх для підвищення м'ясної і вовнової продуктивності.

Племзаводі "Асканія-Нова" в період 1976–2000рр. реалізував понад 10 тисяч баранів-плідників господарствам 18 областей України, Білорусії і Молдови, а також Словаччини та ін.

У результаті багаторазових виробничих випробувань на протязі 1980–2000рр. встановлена висока ефективність використання асканійських м'ясо-вовнових баранів-плідників. На їх основі в різних регіонах України створено племінну базу нового м'ясо-вовнового напрямку вівчарства, яка стала генетичною основою породоутворюючого процесу.

Аналіз результатів селекції щодо виведення нової породи овець проведено державною експертною комісією згідно наказу Міністерства аграрної політики України. Під час апробації селекційних стад м'ясо-вовнових овець в різних регіонах України комісія зазначила, що внаслідок багаторічної цілеспрямованої роботи науковців та виробників у дослідному господарстві "Асканія-Нова" Чаплинського району Херсонської області методом складного відтворювального скрещування створено нові генотипи овець – асканійські кросбреди і асканійські чорноголови з універсальною продуктивністю: м'ясною, молочною та вовною, з високою плодючістю, скороспілістю та адаптивною здатністю при високих якісних показниках довгої кросбредної вовни зниженої тонини. Вони відзначаються принципово новим поєднанням основних селекційних ознак з відмінними якісними характеристиками м'яса кросбредної вовни і хутрових овчин, що немає аналогів у практиці світового вівчарства.

Експертна комісія зазначила, що шляхом використання асканійських кросбредів та асканійських чорноголових баранів-плідників у різних регіонах України створено масив м'ясо-вовнових овець кросбредною

вовною, який характеризується високою однотипністю і за рівнем продуктивності значно переважає вихідні материнські форми [21].

Асканійські кросбреди і асканійські чорноголові вівці щодо конституційної міцності, напряму та рівня продуктивності – унікальні, вони є

державним поліпшувачим генофондом і відповідають вимогам світового

рівня. Їх використовують як для створення нового напрямку вівчарства –

м'ясо-вовнового з кросбредною вовною, так і промислового та перемінного схрещування з метою підвищення якості м'яса, вовни шкір та хутрових

овчин.

В Україні виведено вітчизняну м'ясо-вовнову породу овець з настригом чистої кросбредної вовни 3–5 кг та виробництва м'яса на вівцематку 50–65

кг. Економічна ефективність розведення овець новоствореної породи в

умовах достатньої повноцінної годівлі становить 150–215 грн. на вівцематку

за рахунок підвищення виробництва м'яса на 15–20 кг, молока – на 40–60л,

настригу чистої вовни на 1,0–2,0 кг при збільшенні виходу чистого волокна

на 10–15 абсолютних відсотків, а також поліпшення якості м'яса, вовни і

хутрових овчин. Створення цієї породи дозволяє і надалі поглиблювати

теоретичні основи породоутворення і забезпечити вівчарство України

поліпшувачим імпортозамінюючим генофондом, який сприяє відновленню

галузі та формуванню її конкурентоспроможності.

РОЗДІЛ 2

НУБІП України

МАТЕРІАЛ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Загальна характеристика господарства

Історія існування господарства починається з 1954 року коли була утворена Сільськогосподарська армія ім. «17-партз'їзду» що охоплювала територію господарства. Власної техніки у колективі була мінімальна кількість, але використовувалась техніка районної МТС. Реорганізовуючись та змінюючись господарство постійно нарощувало свої потужності. З 1999 року господарство функціонує як ТОВ «Агрофірма Брусилів».

Господарство спеціалізується на вирощуванні елітного насіння зернових, зернобобових та технічних культур, виробництві молока та м'яса. Агрофірма надає послуги щодо ремонту сільськогосподарських машин та агрегатів до них, ремонту машинно-тракторного парку, а також проводить діагностику, технічне обслуговування і ремонт паливних насосів, дизельних двигунів сільськогосподарської техніки (автомобілі, трактори, бульдозери).

Нині до складу ТОВ «Агрофірма Брусилів» входять такі філії:

Білоцерківська філія ТОВ «Брусилівське», Сквирська філія ТОВ «Брусилівське», Київська філія ТОВ «Брусилівське». На Білоцерківській філії базується механізована бригада з 6 тракторів К-701 з обертовими 8-корпусними плугами фірми «Лемкен» (Німеччина), яка надає послуги в оранці, внесенню добрив та збиранню врожаю господарствам Житомирської, Київської і Вінницької областей. Крім того надає свою сільгосптехніку в оренду.

Клімат Житомирської області помірно континентальний, з вологим літом та м'якою зимою. Середньорічна температура ≈ 10 °С, середня температура січня - 4-5 °С, а в липні - близько +20 °С. Річна кількість опадів на півночі ≈ 600 мм, а на півдні ≈ 570 мм. Вегетаційний період у середньому становить 240 днів.

Рис. 2.1. Територіальне розміщення «Агрофірми Брусилів»

Земельний фонд підприємства ТОВ «Агрофірма Брусилів» становить 5265 га. Найбільшу частину земельної площі відведено під сільськогосподарські угіддя, - 5165 га (або 38,8%), рис. 2.2.

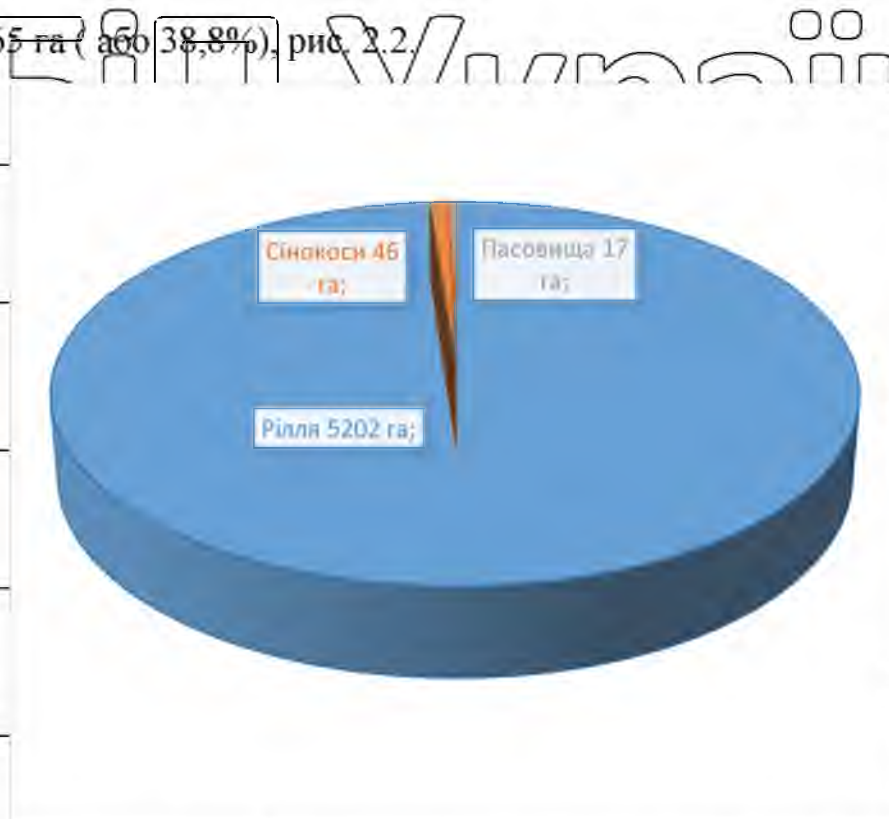

Рис. 2.2. Структура земельних угідь

Господарство вирощує зернові і зернобобові культури (озиму пшеницю, кукурудзу та зерно, соняшник, озимий ріпак, сою, овес).

Останнім часом підприємство нарощує свої потужності. Так, відновлено три тваринницькі ферми, побудовано сучасні приміщення для зберігання зерна кормів. Запроваджуються нові технології вирощування у рослинництві.

Усі заходи сприяють збільшенню урожайності пшениці до 70 ц. з га, кукурудзи - 90 ц. з га.

Нині «Агрофірма Брусилів» - це одне із провідних підприємств Житомирської області. Вирощується 15 сортів насіння зернових культур, 8 сортів картоплі європейської селекції, 3 сорти соняшнику (у тому числі один із сортів є високоолійним).

Згідно з наказу міністерства політики та продовольства України «Агрофірмі Брусилів» присвоєно статус племінного заводу з розведення української чорно-рябої молочної породи; племінного репродуктору з розведення української чорно-рябої молочної породи; племінного репродуктору з розведення овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною.

Науковий супровід виробничої діяльності даного підприємства координує Інститут сільського господарства «Полісся» НААН.

Понад 20 років директором підприємства є Вареник Сергій Олександрович. Але при вирішенні важливих виробничих питань та прийнятті рішень усі питання узгоджуються з власниками (акціонерами підприємства).

2.2. Матеріал та методика дослідження

Виробничі дослідження за темою магістерської роботи проведені в період 2022–2023 рр. в умовах ТОВ «Агрофірма Брусилів» Житомирської області на поголів'ї овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною, а також в лабораторії кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві за схемою досліджень (таб 2.1).

Таблиця 2.1.

Схема досліджень

Вовнова продуктивність	М'ясна продуктивність
Настриг вовни	Динаміка живої маси овець
Довжина вовни	Середньодобовий приріст
Тонина вовни	Відносний приріст
Ефективність виробництва продукції вівчарства	

Для оцінювання продуктивності овець визначаються такі показники: жива маса, настриг немитої і чистої вовни (кг), вихід чистого волокна (%), тонина вовни (в якостях), довжина вовни (см), інтенсивності росту ягнят і молодняку.

Враховані дані індивідуального зважування дорослих овець і молодняку.

Розраховано відносні і середньодобові прирости живої маси за загальноприйнятими методиками.

Настриг немитої вовни визначено шляхом індивідуального зважування руна під час стриження овець. Настриг чистої вовни – розрахунковим методом. Довжину вовни визначено шляхом вимірювання лінійкою з точністю до 0,5 см. Тонину вовни визначено органолептичним методом в якостях (за результатами бонітування овець) і лабораторним методом – у мікрометрах.

Біометричну обробку результатів досліджень проведено за загальноприйнятими алгоритмами і методиками (Н. А. Плохинського, 1969) з використанням програми Excel.

РОЗДІЛ 3

НУБІП України

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Показники продуктивності стада овець

Жива маса тварин є одним із інтегральних показників, що характеризують життєздатність тварин, їх конституційну міцність, здоров'я та продуктивність. Жива маса овець залежить як від спадкових факторів так і паратипових (умови утримання, комфорт, і годівля).

Відомо, що саме негативний вплив паратипових факторів не дає реалізувати потенційні можливості тварин щодо високої продуктивності, що зумовлено їх генотипом [14].

Стадо овець асканійської м'ясововнової породи з кросбредною вовною в умовах ТОВ «Агрофірма Брусилів» характеризується досить високими значеннями показників живої маси (табл. 3.1.)

Таблиця 3.1.

Жива маса дорослих овець

Група тварин	n	M ±m	Lim	Стандарт	
				асканійські кросбреди, кг	асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною, кг
Барани-плідники	20	34±1,13	77-108	85	80
Вівцематки	750	60±1,02	52-69	50	50
Ярки	70	51±1,14	37-56	29	29
Ремонтні барани	20	56±2,23	49-69	31	30

Жива маса дорослих овець і молодяку перевищує мінімальні вимоги, що встановлено для 1-го класу. Так, барани-плідники, за показником живої маси перевищують стандартні значення асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною на 17,5%, асканійських кросбредів – на 10,6%. Слід

зазначити, що барани-плідники в середньому перевищують показники для елітних тварин (85 кг) за живою масою на 10,6%.

Що стосується вівцематок, то вони в середньому перевищують показники для елітних тварин (55 кг) на 9,1%.

По групах повновікових тварин, і по групах молодяку спостерігаються ще досить індивідуальні коливання показників їх живої маси, що вказує на великий резерв для подальшої селекційної роботи в напрямку збільшення маси тіла та підвищення продуктивності овець в цілому.

Так, по групі племінних баранів 40,0% голів мали живу масу до 94,0 кг, 32,2% – від 94 до 99 кг, 27,8% – від 100 кг і вище.

По групі вівцематок 60,4% голів мали живу масу від 55 до 60 кг, 28,0% – від 60 до 65 кг, 11,7% – 66 і вище. Слід зазначити, що ремонтні барани і ярки у річному віці перевищують показники 1-го класу за живою масою в 1,28–1,22 рази.

Як зазначалось вівці асканійської м'ясо-вовнової породи мають однорідну вовну та штапельну будову руна. Іноді кесичного типу, якщо дуже довга і рідка.

Вівці даного господарства характеризуються високим рівнем вовнової продуктивності (табл. 3.2.), який варіює у межах 4,9-9,5 кг неттої вовни. Це свідчить про їх високий генетичний потенціал, який проявляється в оптимальних умовах годівлі та утримання.

Таблиця. 3.2

Вовнова продуктивність овець, кг					
Група тварин	n	Настриг вовни фактичний		Стандарт	
		Немитої	Митої	асканійські кросбреді	асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною
Барани-плідники	20	9,5±0,4	5,9±0,4	5,0	4,5
Вівцематки	750	5,2±0,6	3,2±0,3	2,5	2,3
Ремонтні ярки	20	5,4±0,4	3,2±0,3	2,6	2,6
Ремонтні барани	70	4,9±0,2	2,9±0,4	2,1	3,1

Проведений аналіз свідчить, що вівці даного господарства за показниками настригів чистої вовни перевищують мінімальні вимоги.

Так, фактичні показники настригу чистої вовни по групі баранів-плідників перевищують стандарт породи для асканійської м'ясо-вовнової з кросбредною вовною на 31,1%; для асканійських кросбредів – на 18,0%; по групі вівцематок – відповідно на 39,1 і 28%; по групі баранів – на 23,1 %; ремонтних ярків – на 38,1%.

3.2. Фізико-механічні властивості вовни

Тонина вовни належить до провідних ознак селекції овець. Вона має вирішальний вплив на якісні властивості волокон і готових виробів і входить до складу компонентів формування настригу вовни. При зменшенні тонини волокон реалізаційна ціна 1 кг чистої вовни підвищується. У виробничих умовах під час бонітування овець, класування й сортування вовни тонину вовни визначають окремірно, в якостях

Нами проведено аналіз тонини вовни органолептичним методом (за результатами бонітування овець тварин основного стада асканійської м'ясововнової породи у ТОВ «Агрофірма Брусилів» (рис. 3.1, 3.2, 3.3, 3.4).

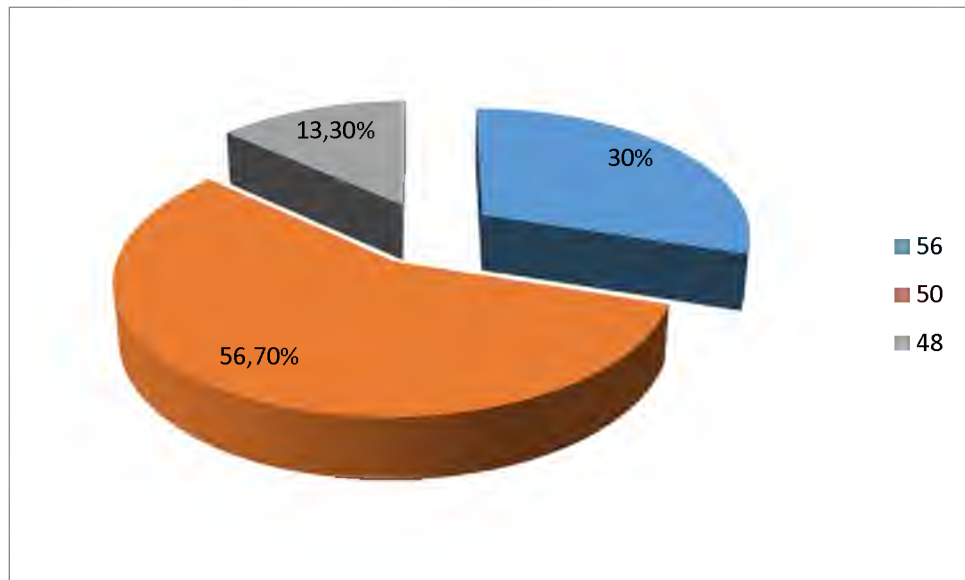

Рис. 3.1. Тонина вовни у основних баранів, в якостях (% тварин)

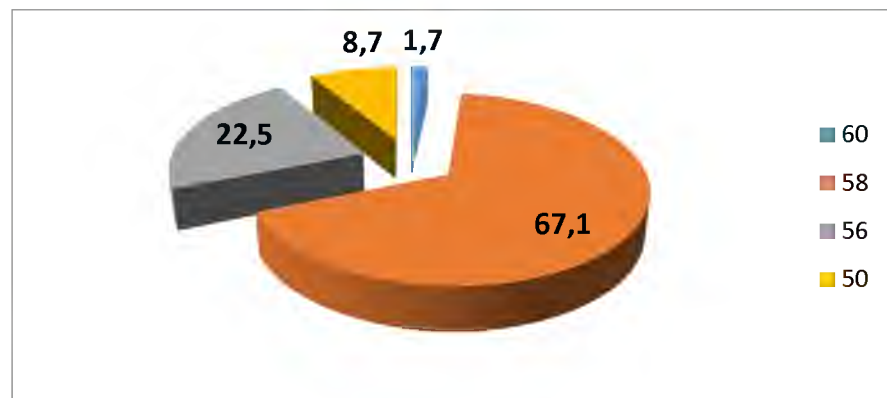

Рис. 3.2. Тонина вовни у віцзематок, в якостях (% тварин)

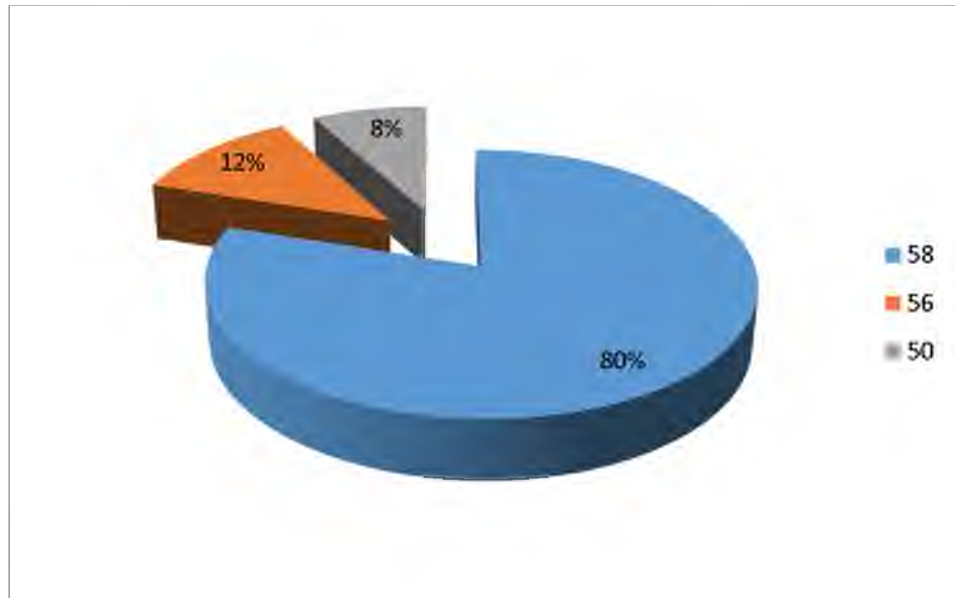

Рис. 3.3. Тонина вовни у ярок, в якостях (% тварин)

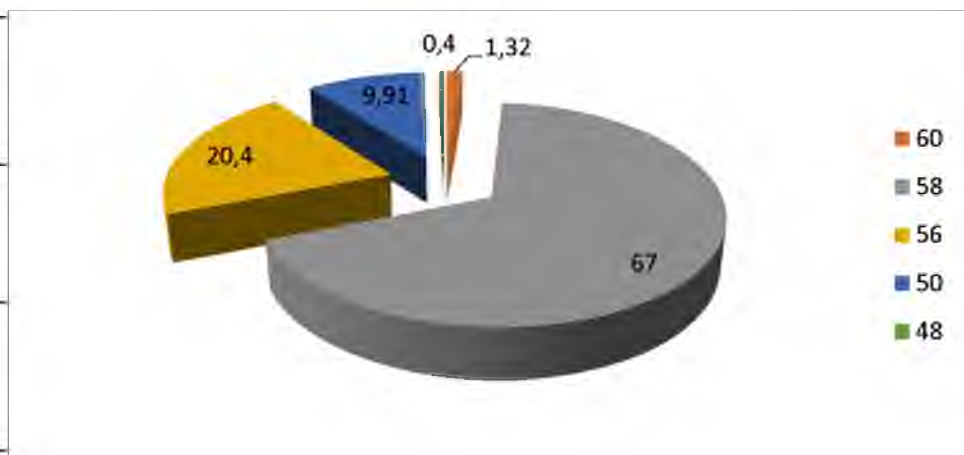

Рис. 3.4. Тонина вовни по стаду, в якостях (% тварин)

При бонітуванні овець вовна за тониною волокон віднесена до 5-ти сортиментів якості, а саме: 60 якості – 1,7%, 58 – 67,0, 56 – 20,4, 50 – 9,91 та 48 якості – 0,4%. В основному поголів'я стада овець має тонину вовни 58 (67,0%) та 56 (20,4%) якості.

У баранів-плідників тонина вовни переважно 56 і 50 якості, що відповідає стандарту породи (56-44 якість).

Результати дослідження тонини вовни лабораторним методом по групі вівцематок наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Тонина і звивистість вовни вівцематок, n=15

Показник	$M \pm m$	C_v	Min	Max	Стандарт породи
Тонина вовни, мкм	$25,7 \pm 1,5$	19,81	23,6	30,4	58-46 (25,1-37,0)
Кількість звивин на 1 см довжини штапелю	$1,77 \pm 1,13$	17,2	2	4	-

Вівцематки породи асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною мають в середньому вовну 58 якості – 25,7 мкм, що відповідає стандартним значенням цієї породи для класу еліта і першого (58-46 якості). При цьому відмічається значне варіювання ознаки – в межах 23,6-30,4 мкм, коефіцієнт мінливості становить 19,8 %.

Звивистість – є добрим показником ступеня вирівняності вовни за тониною. Виявлено, що у вовні вівцематок породи асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною на 1 см довжини штапелю було в середньому 1,77 звивин з коливанням – від 2,0 до 4,0.

Довжина вовни одна з основних геометричних властивостей у системі якісної оцінки текстильної сировини, оскільки у поєднанні з тониною визначає остаточну систему переробки й використання вовни. Розрізняють природну і істинну довжину вовни. Природна довжина – це довжина штапелю або косиці в природному стані, тобто з властивою для них звивистістю. Вимірюють природну довжину лінійкою з точністю до 0,5 см.

Істинна довжина вовни – це довжина вирівняних вовнинок, які вже не мають звивистості. Її вимірюють за допомогою спеціальних приладів у лабораторії з точністю до 1 мм.

Дані щодо природної довжини вовни у овець асканійської м'ясо-вовнової породи наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4.

Довжина вовни у овець ТОВ «Агрофірма Брусилів», см

Групи тварин	n	Параметри довжини вовни			Стандарт асканійської м'ясо-вовнової породи	
		M±m	Min	Max	еліта	I клас
Барани-плідники	30	13,5 ± 1,5	9,5	16,2	12	11
Вівцематки	750	12,8 ± 1,1	9,3	18,9	12	11
Ярки	200	14,2 ± 1,9	11,1	19,2	10	10

Аналіз довжини вовни показав, що особливістю овець асканійської м'ясо-вовнової породи є їх довгововновість. Середні показники довжини вовни всіх врахованих груп тварин перевершують нормативні вимоги стандарту породи. Так, у групі баранів-плідників не перевищення склало 22,7%, вівцематок – 16,4, ярки – 42%. Ліміти індивідуальних показників у окремих груп овець складають від 9,3 до 19,2 см. За кольором жиропоту вовна у овець біла і світла, звивистість крупна і чітка.

3.3. Екстер'єр і конституція

Конституція овець відображує відповідність анатомо-фізіологічних особливостей організму умовам, у яких існує тварина, і поряд з тим є показником здоров'я, міцності та витривалості тварин.

Одна із важливих якостей конституції — здатність до адаптації, тобто пристосовуватись до змін умов зовнішнього середовища, зберігаючи рівень продуктивності та здоров'я.

У практиці вівчарства найпоширенішими методами оцінки екстер'єру є: окомірний, вимірювання овець і розрахунок індексів будови тіла та

фотографування. Лінійні проміри статей тіла тварин дають можливість мати уявлення про будову їх тіла.

Дані таблиці 3.5. свідчать, що вівцематки породи асканійська м'ясововнова з кросбредною вовною мають пропорційну будову тіла.

Таблиця 3.5.

Проміри овець, см (вівцематки), n=15		
Проміри	$M \pm m$	Limit
Висота в холці	$70,3 \pm 1,1$	63 – 74,5
Висота в крижах	$73,5 \pm 1,25$	67 – 76
Ширина грудей за лопатками	$23,2 \pm 0,5$	20,5 – 26
Глибина грудей за лопатками	$31,8 \pm 0,74$	28 – 34,5
Коса довжина тулуба (стрічкою)	$82,9 \pm 2,7$	68 – 93
Обхват грудей за лопатками	$102,2 \pm 1,5$	95 – 108

Проміри ширини і глибини грудей характеризують добрий розвиток грудей. Тулуб у овець подовжений. Кінцівки прямо поставлені, ратиці міцні. Вівці здатні добре використовувати пасовище. Аналіз індексів тілобудови підвищують надійність її оцінки (табл. 3.6).

Таблиця 3.6.

Індекси тілобудови вівцематок, % (n = 15)	
Індекс	Значення
Високоногості	54,9
Перерослоеті	103,9
Розтягнутості	117,9
Вбитості	124,7
Грудний	73,3
Костистості	13,5
Масивності	138,9

З даних таблиці 3.6 видно, що вівцематки мають гармонічну будову тіла, тулуб добре розвинутий, індекс розтягнутості у тварин складає 117,9%. Лінія верха у вівцематок пряма, індекс перерослості 103,9%, конституція міцна.

3.4. Характеристика росту та розвитку молодняку овець

Важливою складовою селекційно-племінної роботи є оцінка молодняку на ранніх етапах постембріонального розвитку. Знання основних закономірностей росту й розвитку дозволяє враховувати біологічні особливості та вирощувати тварин з бажаним типом будови тіла.

Жива маса тварин є важливою селекційною ознакою, а також одним з показників, що характеризують інтенсивність росту та розвитку молодняку.

З віком будова тіла тварин та їх екстер'єрні особливості різко змінюються. В ембріональний період, у тварин найбільш швидко ростуть трубчасті кістки, а в постембріональний – пласкі. Маса ягнят при народженні є кінцевим результатом їх ембріонального і вихідним показником постембріонального розвитку. Цінність цієї кількісної ознаки при народженні полягає в доступності її вимірювання.

Індивідуальний розвиток тварин – це сукупність кількісних та якісних змін, що відбуваються з віком під впливом спадковості та постійної взаємодії з навколишнім середовищем. Ріст тварини – це процес збільшення, перш за все живої маси.

Динаміка живої маси ягнят асканійської м'ясо-вовнової породи свідчить, що ягнята народжуються великі та міцні (табл. 3.7.). У баранців проявляється статевий диморфізм і вони мають більшу живу масу ніж ярочки на 0,3 кг або 7,1%. Різниця невірогідна.

Таблиця 3.7.

Вік молодняка	Динаміка живої маси ягнят, кг (n = 30)	
	Баранчики	Ярочки
	M±m	
При народженні	4,5 ± 0,17	4,2 ± 0,15
30 днів	13,2 ± 0,44	11,4 ± 0,51
3 місяці	23,8 ± 0,67	19,6 ± 0,77
4 місяці	32,3 ± 0,89***	28,6 ± 1,23
9 місяців	52,6 ± 0,91***	48,3 ± 1,33

Примітка: *** $P > 0,999$

Найбільш суттєво статевий диморфізм проявляється у баранців 4-місячного віку, коли вони переважають ярочок за живою масою на 3,7 кг або 12,9% ($P > 0,999$). Це пов'язано з типом нервової діяльності та обміном речовин у ягнят різної статі, що підтверджується зміною їх живої маси у подальший віковий період. Так, у віці 9 місяців жива маса баранців була більша, ніж у ярочок вже на 4,3 кг, або на 8,9% ($P > 0,999$). Період після 4-місячного віку характеризується відлученням від матерів, зміною умов годівлі й утримання, що викликає стресовий стан у ягнят і зменшення інтенсивності росту, що позначається і на зменшенні їх продуктивності.

Для визначення енергії росту тварин в окремі вікові періоди нами проводилося визначення середньодобових (рис. 3.5) і відносних (рис. 3.6) приростів.

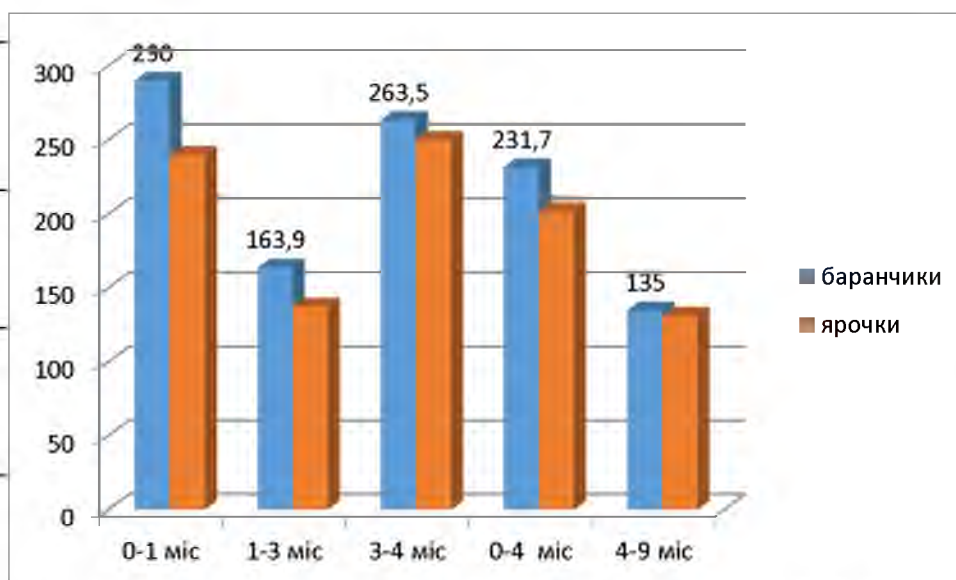

Рис. 3.5. Середньодобові прирости овець, г

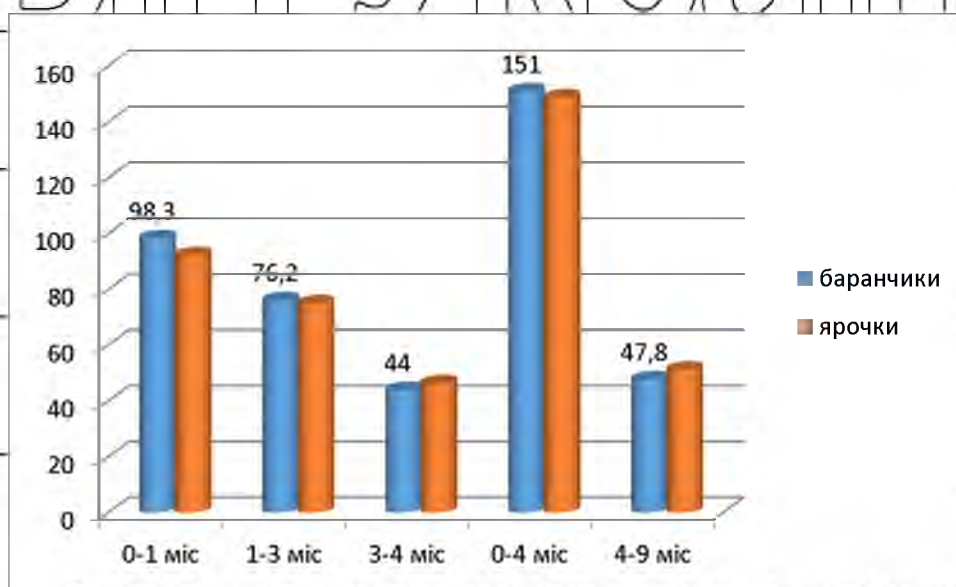

Рис. 3.6. Відносні прирости овець, %

Дані свідчать, що в період від народження до 30-денного віку більшу інтенсивність росту мали баранчики. Починаючи з 30-денного віку, і до 3-місячного віку спостерігаємо різке зниження середньодобових приростів (незалежно від статі) – на 43,6% (290 проти 163,9 г) та 42,7% (240 проти 137,5 г) відповідно у баранчиків та ярочок. Середньодобові прирости живої маси у ягнят від 3- до 4-місячного віку підвищилися і складали відповідно 263,5 та 250 г у баранчиків та ярочок.

В період від відлучення до 9-місячного віку середньодобовий приріст баранчиків був на рівні 135 г, ярочок – 131,3. Це дозволило мати молодняк з живою масою 52,6 та 48,3 кг відповідно.

Аналізуючи динаміку показника відносного приросту слід зазначити його зниження у молодняку всіх груп з віком. Це обумовлено зниженням інтенсивності в цитоплазмі клітин процесів та підвищення питомої ваги диференційованих клітин та тканин.

3.5. Ефективність виробництва продукції вівчарства у ТОВ

«Агрофірма Брусилів»

У вівчарстві багатьох країн світу велика увага приділяється збільшенню виробництва продуктів харчування – м'яса та молока, хоча останньому приділяється значно менше уваги. У структурі світового споживання м'яса частка баранини становить 5%, а в Україні цей показник менше 1%. Успішному розвитку вівчарства в Україні на новій якійсній основі буде сприятиме наявність високопродуктивного генофонду, в основному м'ясного і м'ясо-вовнового типу. Головною умовою підвищення економічної ефективності вівчарства є поліпшення продуктивності овець (настриг вовни, жива маса) та зниження собівартості продукції. Стабільний попит на продукцію вівчарства, враховуючи постійне збільшення населення на Землі, визначатиме необхідність інвестування, гарантований збут і високу економічну ефективність даної галузі тваринництва [39, 38, 2, 3].

Сьогодні в Україні реалізація вовни не покриває витрати на її виробництво. Нині ми спостерігаємо диспаритет цін між повною собівартістю і реалізацією вовни, тому що собівартість більша, ніж реалізація. Звідси і виникає збитковість виробництва продукції вівчарства, рівень якої по вовни становить – 31,8 %. Така ситуація істотно впливає на рівень рентабельності виробництва продукції вівчарства практично в усіх структурних підприємствах.

Дані щодо виробництва вовни і м'яса баранини у ТОВ «Агрофірма Брусилів» наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8.

Показники ефективності виробництва продукції вівчарства
у ТОВ «Агрофірма Брусилів»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Настриг вовни на 1 вівцю, кг	4,4	5,1	5,2
Вироблено м'яса в живій масі на 1 вівцю, кг	10,6	7,5	9,6

Відповідно до рівня 2020 р. виробництво баранини у ТОВ «Агрофірма Брусилів» скоротилося у 1,1 рази. Однак, слід зазначити, що настриг фізичної вовни на 1 вівцю збільшився у 1,2 рази. Це є свідченням стабільно високих продуктивних якостей щодо вовнової продуктивності породи овець асканійської м'ясо-вовнової породи, що розводять у даному господарстві.

У 2022 році на м'ясо реалізовано 249 голів овець, у тому числі 185 голів молодняка. Середня жива маса 1 голови становила 39 кг.

У 2022 році підготовлено до реалізації 30 голів племінного молодняка (10 голів баранців і 20 голів ярки), які так і не були реалізовані. Слід зазначити, що вовна за останні три роки у даному господарстві практично залишається не реалізованою. У 2022 році господарство реалізувало 27 ц вовни (у перерахунку на мите волокно). Реалізація племінного молодняка (якщо є потенційні покупці) також не покриває витрати на утримання овець.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. ТОВ “Агрофірма Бруєилів” належить до виробничих типів господарств, що спеціалізуються на вівчарстві. Вівчарство – додаткова галузь господарства, оскільки займає невелику питому вагу (15%) у структурі товарної продукції.

2. В господарстві розводять овець породи асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною чисельністю 1040 голів, у тому числі 750 вівцематок.

3. Жива маса баранів-плідників і вівцематок у середньому перевищує показники для елітних тварин відповідно на 10,6 та 9,1%. Ремонтні баранці і ярки у річному віці перевищують показники 1-го класу за живою масою у 1,28–1,22 рази.

4. Фактичні показники настригу чистої вовни по групі баранів-плідників перевищують стандарт породи для асканійської м'ясо-вовнової з кросбредною вовною на 31,1%; для асканійських кросбредів – на 18,0%; по групі вівцематок – відповідно на 39,1 і 28%, по групі ремонтних баранців – на 23,1 %; ремонтних ярок – на 38,1%.

5. Вовна овець асканійської м'ясо-вовнової породи за тониною волокон віднесена до 5-ти сортиментів якості. Основне поголів'я стада овець має тониною вовни 58 (67,0%) та 56 (20,4%) якості.

6. Середні показники довжини вовни всіх врахованих груп тварин перевершують нормативні вимоги стандарту породи: у баранів-плідників на 22,7%, вівцематок – 16,4, ярки – 42%. Ліміти індивідуальних показників у окремих груп овець складають від 9,3 до 19,2 см.

7. У баранців проявляється статевий диморфізм і вони мають більшу живу масу ніж ярочки на 0,3 кг або 7,1%. Різниця невірогідна. У віці 4 місяці перевищення за живою масою складає 3,7 кг або 12,9% ($P > 0,999$). У віці 9 місяців жива маса баранців більша, порівняно з ярками на 4,3 кг, або на 8,9% ($P > 0,999$).

8. Виробництво баранини у ТОВ «Агрофірма Брусилів» скоротилося у 1,1 рази. Настриг фізичної вовни на 1 вівцю збільшився у 1,2 рази. Це свідчить про високі спадкові задатки вовнової продуктивності овець асканійської м'ясо-вовнової породи, що розводять у даному господарстві. І за умови налагодження ринку збуту цієї продукції може сприяти підвищенню рівня рентабельності виробництва у даному господарстві.

Пропозиція: створювати невеликі вівцеферми для відродження вівчарства, збільшення виробництва баранини і вовни та поліпшення матеріального стану і працевлаштування населення України. У ТОВ «Брусилівське» пропонується доведення чисельності поголів'я до 2000 голів. При цьому господарство буде виконувати статутну функцію (реалізацію племінного молодняку – ярок і баранів), що дасть можливість значно підвищити рівень рентабельності даного виду діяльності.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Pașca I., Cîmpean A., Pusta D. et al. Carcass Characteristics of Purebred Tsurcana Lambs and F1 Crossbreds (Tsurcana × Vendeen). Bulletin of University of agricultural sciences and veterinary medicine. Cluj-Napoca, 2018. Vol. 75. P. 87–91. DOI:10.15835/buasvmcn-vm:005717.

2. Scales G.H., Bray A.R., Baird D.B. et al. Effect of sire breed on growth, carcass, and wool characteristics of lambs born to Merino ewes in New Zealand. New Zealand J. of Agricultural Research. Wellington, 2000. Vol. 43. P. 93–100. DOI:10.1080/00288233.2000.9513412.

3. Suprun I., Getya A., Fychak V., Janižek M. Prospects of use of genetic resources of sheep in Ukraine. Acta fytotechn. zootechn. 24. 2021. (1). P. 35–43. DOI:10.15414/afz.2021.24.01.35-43.

4. Zonabend König E., Ojango J.M.K., Audho J. et al. Live weight, conformation, carcass traits and economic values of ram lambs of Red Maasai and Dorper sheep and their crosses. Tropical Animal Health and Production. Dordrecht, 2017. Vol. 49. P. 121–129. DOI:10.1007/s11250-016-1168-5.

5. Архипова, Р.М. (2014). Стимулювання розвитку вівчарства в Івано-Франківській області. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гюкшурського. Серія «Економічні науки»*. Т. 16. № 2 (59). С. 38.

6. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2017. 49 с.

7. Беженар, І.М. (2015). Удосконалення регіонального розміщення та структури виробництва продукції вівчарства на основі її диверсифікації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. № 5. С. 104–110. URL : <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/22.pdf>.

8. Бойко Н.В., Косова Н.О., Корх І.В., Рязанов П.О., Регіональні особливості тенденцій розвитку галузі вівчарства та виробництва вовни в

Україні. Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. 2013. № 1(31). С. 93–98. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/vestnik/article/view/84>

9. В. В. Влізло та ін.. *Лабораторні методи досліджень у біології, тваринництві та ветеринарній медицині*. Львів : СПОЛОМ, 2012. С. 764 с.

10. В. П. Ксваленко та І.С.Хомута 2006 р. *Вівчарство України. Наукове видання за ред* – Київ: Аграрна наука. С. 614.

11. Вдовиченко Ю.В., Жарук П.Г. Генетичні ресурси овець в Україні. Вісник аграрної науки. Київ, 2019. №5 (794). С. 38–44. DOI: 10.31073/agrovisnyk201905-04.

12. Вдовиченко Ю.В., Жарук П.Г. Стан та перспективи розвитку галузі вівчарства України. Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. 2013. №1 (31). С. 135–138. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/vestnik/article/view/71>.

13. Вдовиченко, Ю. В., Іовенко В. М., Жарук П. Г., Кудрик Н. А., Жарук Л. В. (2016). Стан та наукове забезпечення галузі вівчарства в Україні. *Науковий вісник "Асканія-Нова"*. № 9. С. 3-16.

14. *Вівчарство України/за ред. В.М. Іовенка*. Київ: Аграрна наука, 2017. С. 46–264. ISBN 978-966-540-459-0 URL: <http://ascania.nsc.in.ua/publikatsiyi/206-publikatsiyiinstitutu>

15. Відшкодування суб'єктам господарювання витрат за придбання племінних вівцематок, баранів, ярок [Електронний ресурс]. URL : <http://www.apk.sm.gov.ua/index.php/uk/programi-rozvitku/820-vidshkoduvannia-subiektam-hospodaruvannia-vytrat-za-privbannia-pleminnykhvivtsematok-baraniv-yarok>

16. Вовченко В.О., Корбич Н.М. Ефективність схрещування овець таврійського типу асканійської породи з м'ясо-сальними й м'ясними баранами/ *Таврійський науковий вісник. Керсон. Айлади*. 2018. С. 167-173.

17. Г. М. Седіло та ін.. *Вівчарство Карпатського регіону*. Львів, 2016. 192 с.

18. Головач М.Й., Періг Д.П., Торпай [та ін.]. Порівняльна характеристика м'ясної продуктивності і будови тіла чистопорідних та помісних баранчиків. *Наук. вісн. ЛНАУВМ ім. С.З. Гужвицького*. 2016. Т. 8. №2. Ч. 2. С. 38-42.

19. Даниленко Г.К., Болотова Т.Г. Вплив цілеспрямованої селекції на поліпшення асканійських мериносів. *Вівчарство. Міжсвід. темат. наук. зб. – Урожай*, 2007. С. 14–17.

20. Деменська Н.М., Свістула М.М., Єфремов Д.В., Горб С.В. Вплив згодовування білково-мінеральних добавок із натуральної кормової сировини на рівень продуктивності лактуючих вівцематок та розвиток їх потомства. *Науковий вісник Асканія Нова*. 2013. (№ 6). С. 76-82.

21. Дереш О.М., Туринський В.М., Тимофійшин І.І. [та ін.]. М'ясна продуктивність та хімічний склад м'яса помісних баранців. *Зб. наук. пр. Подільського держ. агро.-техніч. ун-ту*. 2012. С. 76-78.

22. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>

23. Ерохин С.А. Динамика виробництва м'яса по країнам і континентам мира. *Овцы, козы, шерстное дело*. 2000. № 2. С. 7–13.

24. Жарук, Л.В. Шляхи беззбиткового ведення племінного вівчарства України. *Науковий вісник "Асканія-Нова"*. 2013. С. 23-29.

25. Іовенко В. М. Популяційно-генетична оцінка порід, типів і ліній овець південного регіону України у зв'язку з їх походженням та напрямком продуктивності: автореф. дис. на здобуття наукового ступення д-ра с.-г. наук: спец. 06.02.01 / В. М. Іовенко. Київ, 1999. 35 с.

26. Іовенко В.М., Вдовиченко Ю.В., Вороненко В.І. та ін. *Вівчарство України* / під ред. В.М Іовенко: Аграрна наука, 2017. 675 с

27. Іовенко В.М., Польська П.І. та ін. *Вівчарство України*. за редакцією В.П. Бурката. Київ: Аграрна наука, 2006. 614 с.

28. Колесов Ю.А., Широкова Н.В. Мясные качества чистопородных и помесных баранчиков разного происхождения. *Овцы, козы, шерстяное*

дело. 2012. № 3. С. 39–42. URL: <http://old.timacad.ru/deyatel/izdat/OvcyKozy/N3-2012.pdf>.

29. Корнієнко Г.В. Тенденції розвитку галузі вівчарства: Україна та світовий досвід. *Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки*. 2014. № 75. С. 54–64.

30. Крилова О.М. М'ясна продуктивність овець асканійської тонкорунної породи: матеріали міжнародної н.-пр. конференції, Дніпропетровськ, 2013. С.30–33.

31. Лесик О. Б. Оцінка продуктивності і відтворювальної здатності овець буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи з врсредною вовною: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: спец. 06.02.01 "Розведення і селекція с.-г. тварин. Херсон, 2007. 21 с.

32. Методичні рекомендації по технології виробництва продукції вівчарства в спеціалізованому господарстві. – К., 2006. 45с.

33. Микитюк В.В., Северов О.В. Спадкова зумовленість і мінливість продуктивних ознак у ярок за впливу баранів-плідників. *Розведення і генетика*. Київ: Аграрна наука, 2015.

34. Наумова Л.М. Стратегічні пріоритети і механізми розвитку текстильної промисловості та її сировинної бази. *Економічні інновації*. 2013. (№ 54). С. 179–188.

35. Особливості протеїнового і енергетичного живлення вівцематок. Г. М. Седіло та ін. . *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2017. С. 183–194.

36. Плохинский Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников. М.: Колос. 1969. 256 с.

37. Положення про присвоєння відповідних статусів суб'єктам племінної справи у тваринництві: Нормативно-правові акти з питань атестації з суб'єктів з племінної справи у тваринництві. *Офін. вид. К. : М-во АПК, УАН, ДНВК "Селекція"*. 2003. С. 170.

38. Польська П.І. Методичні основи породоутворення у вівчарстві м'ясо-вовнового напрямку продуктивності. Вівчарство, міжвідом. темат. наук. зб. Нова Каховка: Пнел. 2006. С. 29–36.

39. Помітун І.А. Науково-практичне обґрунтування принципів селекції тонкорунних м'ясо-вовнових овець з урахуванням взаємодії "генотип-середовище": дис. ... доктора с.-г. наук/ ДВНЗ Херсонський державний аграрний університет. Херсон. 2010. 400 с.

40. Помітун І.А. Селекційні методи підвищення конкурентоспроможності порід овець у регіоні Лісостепу і Полісся. Вісник аграрної науки. 2000. № 2. С. 104–105.

41. Похил В., Похил О., Лінський О., Голінська О. Промислове скрещування у вівчарстві за участі породи шароле. *Науковий вісник НУБІП України. Серія: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*, 0 (271). 2018. С. 148-157.

42. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 № 656 [Електронний ресурс]. URL : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/tu/656-2000-%D0%B7/)

43. Програма розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Сумської області на період до 2020 р. [Електронний ресурс]. URL : http://www.apk.sm.gov.ua/images/docs/programma_apk_2020.pdf.

44. Програма розвитку галузі вівчарства України на 2012-2020рр. /Ю.В. Вдовиченко та ін. Нова Каховка, 2013. 60с.

45. Рівень рентабельності сільгоспвиробництва виробництва у 2016-му становив 37,3% [Електронний ресурс]. URL : <http://infoindustria.com.ua/riven-rentabelnostiagarnogo-virobnitstva-u-2016-mu-standviv-37-3/>.

46. Рудик І. А. Розповсюдження генетичної мутації BLAD у популяції молочної худоби. *Вісник аграрної науки*. 2006. (№ 11). С. 53-55.

47. Сегеда С.А. Оцінка споживання основних продовольчих продуктів в Україні. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2012. (№ 3). С. 195–199.

48. Сивак, Є. М. Системи технологій агропромислового виробництва. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 132 с.

49. Славкова О. П. Перспективи розвитку вівчарства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 19. 2017. С. 101

50. Стан та наукове забезпечення галузі вівчарства в Україні/ Ю.В. Вдовиченко та ін. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. 2016. Вип. 9. С. 3–16.

URL: http://ascania.nsc.in.ua/images/M_images/20169.pdf

51. Супрун, І.О., Гетья, А.А., Фичак, В.М. (2021). Сучасний стан та перспективи розвитку вівчарства в Україні. *Збірник наукових праць «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»*, № 2. С. 21–31. <https://doi.org/10.33245/2310-9289-2021-166-2-21-31>.

52. Тваринництво України 2016. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2017. 141 с.

53. Тваринництво України: статистичний збірник 2020. 2021. Державний комітет статистики України, Київ.

URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publizat/Arhiv_u/07/Arch_var_zb.htm

54. Тимофійшин ІІ, Дереш ОМ. Відгодівельні якості та м'яса, продуктивність помісних м'ясо-вовнових баранців. *Зб. наук. тр. Подільського держ. агро.-техніч. ун-ту*. Серія ТВПТ. Вип. 18. Кам'янець-Подільський, 2010. С. 205-207.

55. Туринський В.М. Обґрунтування і розробка системи технологічних рішень та способів виробництва продукції вівчарства. автореф. дис. на здобуття наук. ст. доктора с.-г. наук: К., 2005. 44с.

56. Шелест Л.С. Економічне обґрунтування розвитку м'ясного й м'ясо-вовнового вівчарства в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2009. (№ 2-16). С. 106–109.

57. Шелест Д.С. Роль обігових коштів у формуванні конкурентноздатних вівчарських господарств. *Ефективне тваринництво*. (№1). 2008. С. 3-6.

58. Шелест С. Управління галуззю вівчарства на основі витратноцінового механізму. *Науковий вісник "Асканія-Нова"*. 2008. Вип. 1.

С. 245-252.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Порода Асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною

Показники	Код	2022 рік
Поголів'я овець на початок року, усього голів	010	860
у том числі: баранів-плідників	020	20
З них класу "еліта-рекорд" і "еліта"	030	20
Ремонтних баранів	040	20
З них класу "еліта"	050	20
Вівцематок	060	750
З них класу "еліта"	070	600
1-го класу	080	150
Вівцематок селекційного ядра	090	442
Ярок	100	70
З них класу "еліта"	110	55
1-го класу	120	15
Ярок старше 1 року	130	70
Продуктивність овець		
Середній настриг вовни на структурну вівцю, кг: немитої	140	5,2
У митому волокні	150	3,1
Середній настриг вовни на острижену вівцю, кг: немитої	160	5,2
У митому волокні	170	3,1
Основні барани-плідники		20
Середня жива маса, кг	180	94
Середній настриг вовни, кг: немитої	190	9,5
У митому волокні	200	5,9
Вівцематки		750
Середня жива маса, кг	210	60
Середній настриг вовни, кг: немитої	220	5,2
У митому волокні	230	3,2
Вівцематок селекційного ядра		442
Середня жива маса, кг	240	61
Середній настриг вовни, кг: немитої	250	5,3
У митому волокні	260	3,3
Ремонтних баранів		20
Середня жива маса, кг	270	5,6
Середній настриг вовни, кг: немитої	280	5,4
У митому волокні	290	3,2

Ремонтні ярки		
Усього, голів	300	70
Середня жива маса, кг	310	51
Середній настриг вовни, кг: немитої	320	4,9
У митому волокні	330	2,9
Спаровано та штучно осімінено маточного осімінення, усього голів	340	750
У тому числі спаровано	350	750
З них з баранами-поліпшувачами	360	750
Штучно осімінено	370	-
З них з баранами-поліпшувачами	380	-
Одержано ягнят, усього голів	390	750
Вихід ягнят на 100 маток, голів	400	100
Середня жива маса ягнят при відлученні	410	35
Перевірено баранів за якістю потомства, усього голів	420	-
З них виявлено поліпшувачів	430	-
Настриєно вовни, усього ц	440	45
Реалізовано вовни в перерахунку на мите волокно, ц	450	27
У тому числі нормальної, %	460	60
Вихід митого волокна, %	470	60
Реалізовано овець на м'ясо	480	249
Усього, голів		
У тому числі молодняку	490	185
Середня жива маса однієї голови, кг	500	39
Реалізовано племінних тварин, усього голів	510	-
У тому числі баранів	520	-
З них класу "еліта"	530	-
Ярок	540	-
З них класу "еліта"	550	-
II-го класу	560	-
Реалізовано племінного молодняку на 100 вівцематок, голів	570	-
Наявність племінних тварин для реалізації, усього голів	580	30
У тому числі баранів	590	10
Ярок	600	20
Наявність племінних (генетичних) ресурсів: баранів, голів	610	-
Маточного поголів'я голів	620	-

Сперми, доз	630	-
У тому числі сперми баранів-поліщувачів	640	-
Записано до Державної книги племінних тварин, усього голів	650	-
У тому числі наявних	660	-
З них за звітний рік	670	-
Згодовано кормів на вівцю за рік, ц корм, од.	690	5,5

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України